

Труніна І. М., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри туризму, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, м. Кременчука, Україна

Рижак А. І., магістр кафедри туризму, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, м. Кременчука, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

У даній статті розглянуто одну із головних складових туристичних послуг, а саме споживчий ринок, який було проаналізовано через туристичні потоки. Також було проаналізовано напрями розвитку туристичних послуг на прикладі Полтавської області. Було доведено, що Полтавська область займає третє місце по чисельності обслугованих туристів у порівнянні з такими областями як Вінницька, Дніпропетровська, Кіровоградська та Черкаська. Також з'ясовано, що основними причинами зменшення кількості туристів є недостатній рівень розвиненості безпосередньо мережі та об'єктів туристичної інфраструктури, їх невідповідність світовим стандартам; технологічна відсталість галузі; низький рівень обслуговування, зумовлений загальною кваліфікацією працівників галузі; відсутні кошти на реконструкцію пам'яток історії та архітектурного мистецтва; низький рівень доходів населення, зокрема заробітної плати.

Ключові слова: туристичні послуги, туристичні потоки, суб'єкти та об'єкти ринку туристичних послуг, доходи та витрати.

Trunina Irina, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Tourism, Kremenchuk Mykhaylo Ostrogradsky National University, Kremenchuk, Ukraine

Ryzhak Alina, Master of the Department of Tourism, Kremenchuk Mykhaylo Ostrogradsky National University, Kremenchuk, Ukraine

PECULIARITIES FUNCTIONING OF THE REGIONAL TOURIST SERVICES MARKET

Introduction. *This article examines one of the main components of tourism services, namely the consumer market, which was analyzed through tourist flows. The directions of the development of tourist services were also analyzed in the example of the Poltava region.*

Purpose. *To analyze the peculiarities of functioning of the regional tourist services market on the example of the Poltava region. The urgency of the study is that the issues of functioning of regional markets for tourist services are among the top priorities among the tasks of economic growth of the country.*

Results. *It was proved that the Poltava region ranks third in the number of tourists served in comparison with such areas as Vinnytsia, Dnipropetrovsk, Kirovograd and Cherkassy. It has also been established that the main reasons for the decrease in the number of tourists are the inadequate level of development of the network and tourist infrastructure facilities, their inadequacy to international standards; technological backwardness of the industry; Low level of service, conditioned by the general qualification of the industry workers; there are no funds for the reconstruction of historical and architectural monuments; low level of incomes of the population, including wages.*

Conclusions. *Poltava region has significant natural, historical and cultural resources, as well as an extensive transport network favorable for development of tourism, but in the region there are a number of problems that hinder the development of such profitable sector*

of the economy. In solving these problems the Poltava region will be able to compete not only with other regions of Ukraine, but even to enter the international level. The implementation of strategic projects will allow for the appropriate restructuring of the tourism industry in conjunction with the directions of socio-economic life of the region, will enable to orient the population, power, management and business structures and an integrated approach to ensuring the effective use of the advantages and opportunities of the domestic tourism industry, climatic conditions, national traditions and historical features, taking into account environmental protection requirements and preserved we enrich the historical and cultural heritage.

Keywords: *tourist services, tourist flows, subjects and objects of the market of tourist services, incomes and expenses.*

JEL Classification: *L 83.*

Постановка проблеми. У галузевій структурі Полтавської області сфера туризму має значні перспективи розвитку. Сучасний світовий досвід і проведені наукові дослідження свідчать [1], що туризм необхідно розглядати як один із пріоритетних напрямів розвитку Полтавської області і як своєрідний каталізатор розвитку регіональної структури економіки, що дозволить забезпечити розв'язання нагальних соціально-економічних проблем регіону, покращити демографічну ситуацію і активізувати діяльність господарських структур інших галузей. Водночас стратегічно важливо є подолати проблеми у сфері туризму, для цього необхідно суб'єктам туристичної діяльності здійснювати ефективне управління та раціонально використовувати наявні туристично-рекреаційні ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Туристичні потоки розглядалися у працях вітчизняних і зарубіжних вчених, де висвітлено фундаментальні положення щодо суті, структури та видів туристичних потоків. До них належать наукові доробки, зокрема [13], М. Крачило [2], К. Асплунд, В. Кифяк [3], Ф. Котлер, Е. Котляров, О. Любіцева [4], М. Мальська, Н. Мироненко, Ю. Пшеничних, І. Рейн, А. Саак, І. Твердохлебов, В. Федорченко та інші.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є аналіз особливостей функціонування регіонального ринку

туристичних послуг на прикладі Полтавської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією із головних складових туристичних послуг є споживчий ринок, який можна проаналізувати через туристичні потоки. Актуальність дослідження полягає в тому, що питання функціонування регіональних ринків туристичних послуг стоять в ряді першочергових серед завдань економічного піднесення країни. Реалізація стратегічних проектів дозволить здійснити відповідну переструктуризацію діяльності туристичної галузі у взаємозв'язку з напрямками соціально-економічного життя регіону, дасть можливість зорієнтувати населення, владні, управлінські та бізнесові структури та комплексний підхід до забезпечення ефективного використання переваг і можливостей вітчизняної туристичної сфери, обумовлених природно-кліматичними умовами, національними традиціями та історичними особливостями, з урахуванням вимог щодо захисту довкілля та збереження і збагачення історико-культурної спадщини [14].

Для початку аналізу необхідно з'ясувати яку частку займає Полтавська область в Україні за чисельністю туристів, які були обслуговані суб'єктами туристичної діяльності у 2016 році, для більш детального аналізу Полтавської області, було обрано декілька областей для порівняння (рис. 1). Вибір областей проведено за географічним розташуванням, тобто кожна з цих областей

входить до Центральної частини України. Також було проаналізовано наукову статтю В. В. Дружиніна «Статистичний аналіз функціонування суб'єктів регіонального ринку туристичних послуг в Україні на основі

кластеризації» [5], було виявлено, що всі обрані нами регіони входять до одного кластеру, що також було враховано при виборі саме цих регіонів.

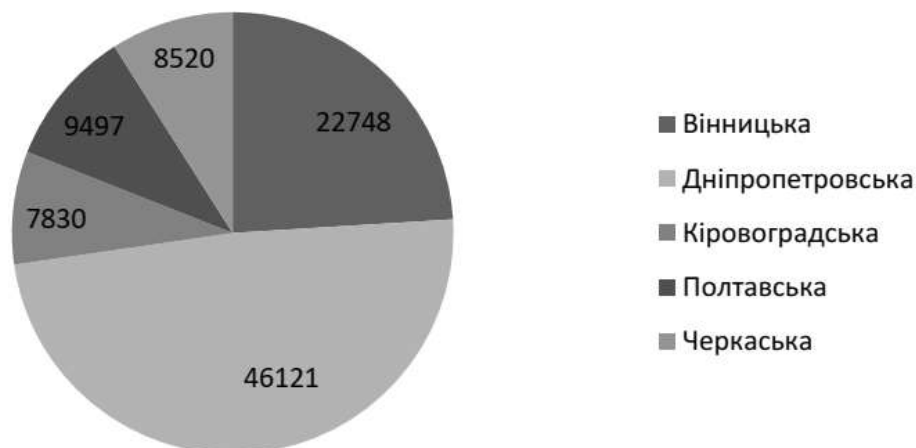

Рисунок 1 – Чисельність туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності по регіонам у 2016 році, осіб

Джерело: узагальнено автором на підставі [6]

Проаналізувавши рис. 1, можна сказати, що із п'яти обраних областей для аналізу, Полтавська на третьому місці (10%), перше місце зайняла Дніпропетровська область (49%) і на нашу думку в основному це пов'язано з тим, що чисельність населення в три рази більше, ніж у Полтавській області. Черкаська область на 1% більше, ніж Кіровоградська, але на 1% менше від Полтавської. Тому, Кіровоградська (8%), Полтавська (10%) та Черкаська (9%) області знаходяться майже на однаковому рівні по чисельності обслугованих туристів [6].

На рис. 2 представлено динаміку туристичних потоків по Полтавській області за 2012-2016 рр. Результати аналізу рис. 2 показують, що іноземний туризм розвивався не рівномірно, а саме 165 осіб у 2012 р. і вже у 2013 р. відбувся спад на 27%, а у 2014 ще на 26%. У той же час чисельність туристів

Полтавської області, які виїжджали за кордон України зменшилась із 16228 осіб у 2013 р. до 8811 осіб у 2015 р. Основними причинами зменшення кількості туристів є недостатній рівень розвиненості безпосередньо мережі та об'єктів туристичної інфраструктури, їх невідповідність світовим стандартам; технологічна відсталість галузі; низький рівень обслуговування, зумовлений загальною кваліфікацією працівників галузі; відсутні кошти на реконструкцію пам'яток історії та архітектурного мистецтва; низький рівень доходів населення, зокрема заробітної плати [15]. Але у 2016 р. чисельність іноземних туристів зросла до 207 осіб і чисельність туристів Полтавської області, які виїжджали за кордон України, також збільшилась до 13576 осіб [7].

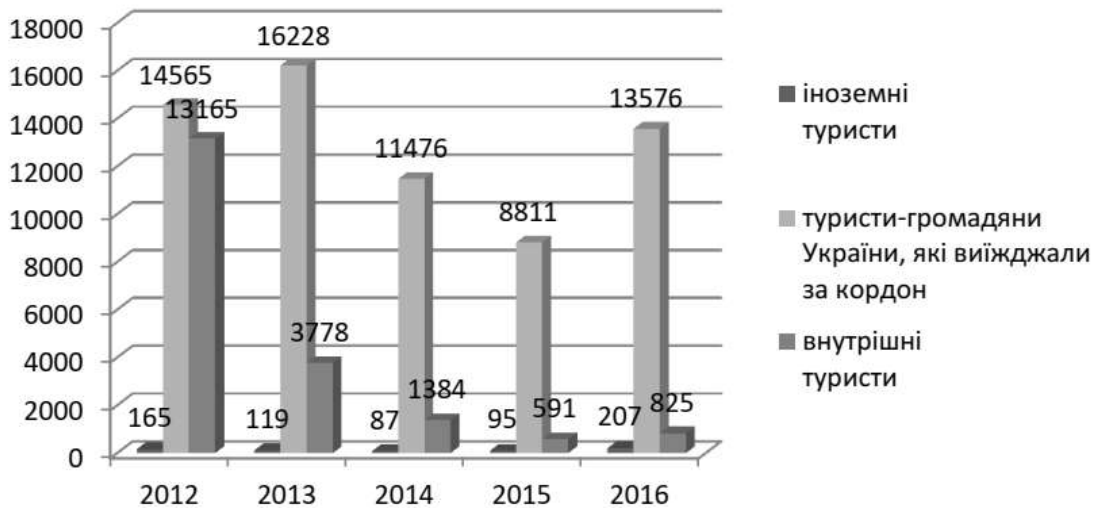

Рисунок 2 – Динаміка туристичних потоків по Полтавській області, осіб

Джерело: узагальнено автором на підставі [7]

Щоб проаналізувати стан туристичної галузі більш детально, пропонуємо розглянути основні елементи та фактори, що впливають на її розвиток (рис. 3).

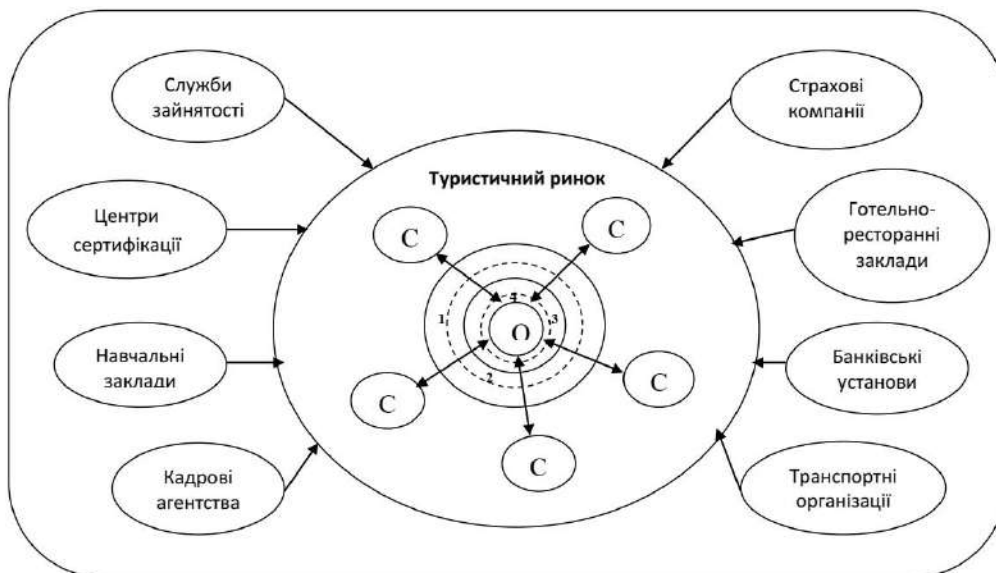

Рисунок 3 – Взаємодія суб'єктів і об'єктів ринку туристичних послуг

Джерело: авторська розробка

Умовні позначення на рис. 3: О – об'єкт туристичного ринку; 1, 2, 3, 4 – зони конкуренції (слабка, середня, сильна, тотальна); С1...Сп – суб'єкти туристичного ринку. Згідно даного рисунку можна побачити, що на туристичні потоки (об'єкт) мають вплив різні суб'єкти ринку туристичних послуг. Для того, щоб туристичні потоки зростали, всім цим суб'єктам

необхідно взаємодіяти один з одним і тоді отримаємо повноцінний конкурентоспроможний туристичний продукт, який буде задовольняти всі потреби споживачів (туристів).

Для функціонування ринку туристичних послуг необхідним є виконання наступних умов: політична та економічна стабільність, високий рівень доходів населення;

гармонізація митного, податкового, прикордонного, валютного та інших форм регулювання; залучення інвестицій у розвиток туристичної галузі; розвиток транспорту, засобів зв'язку; забезпечення високого рівня безпеки подорожей; збереження та розвиток туристичних ресурсів (заходи щодо збереження довкілля, збереження та відновлення історико-культурної спадщини); підвищення рівня обслуговування; забезпечення реклами [8].

Для того щоб залучити як іноземних, так і внутрішніх туристів, нам необхідно забезпечити проведення рекламно-

інформаційної кампанії з використанням засобів масової інформації в Україні та за кордоном, організації мережі інформаційних центрів для іноземних туристів, проведення презентацій.

Ще однією умовою розвитку туристичної галузі є економічна ситуація в державі, зокрема рівень доходів та витрат населення (рис. 4). Аналіз статистичних даних [9] дозволяє зробити невтішні висновки щодо економічної ситуації в Полтавській області. Так, значну частку в структурі витрат населення складають витрати на продукти харчування (51%), утримання житла (12%).

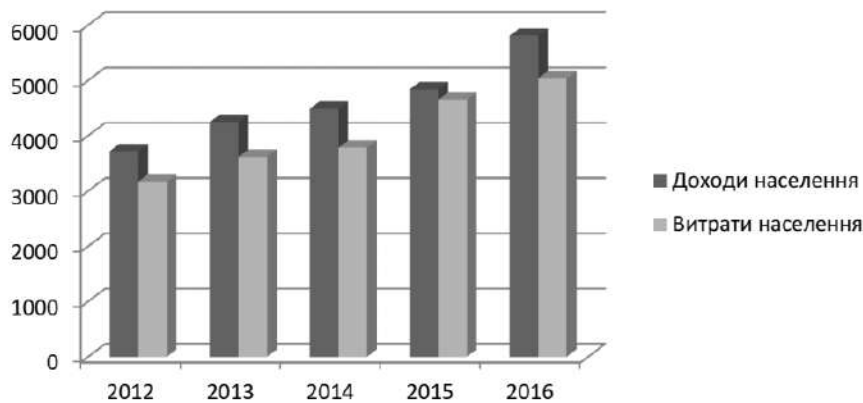

Рисунок 4 – Доходи та витрати населення Полтавської області, грн

Джерело: узагальнено автором на підставі [9]

Частка витрат на відпочинок і культуру складає в середньому 2% (рис. 5). У 2014 р. по Полтавській області цей показник перевищував значення по Україні в цілому на 0,3 %. У 2015 р. відбувся спад і частка

витрат на відпочинок і культуру становила 1,5% по Полтавській області і по Україні в цілому, а це на 0,3% менше, ніж у 2014 р. по Україні і на 0,6% по Полтавській області [9].

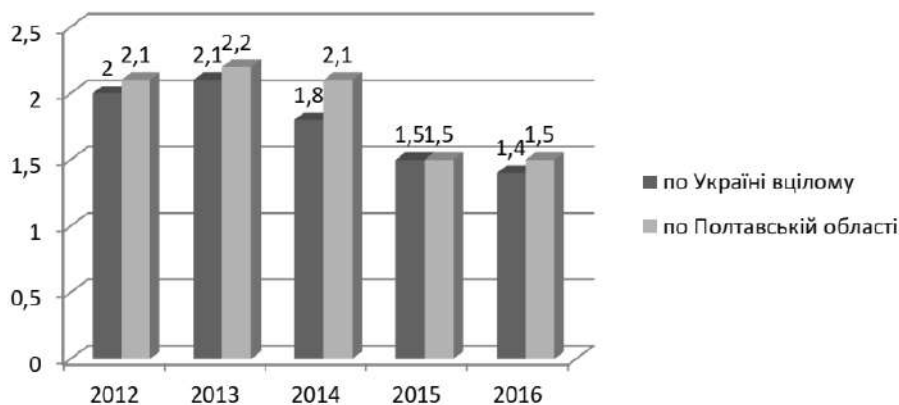

Рисунок 5 – Частка витрат населення на відпочинок і культуру, %

Джерело: узагальнено автором на підставі [10,11]

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що населення економить на відпочинку та культурних заходах для того, щоб можна було купити більш корисні продукти харчування, одяг по сезону, заплатити за комунальні послуги.

Полтавський регіон має значні природні, історичні та культурні ресурси, а також сприятливу для розвитку туризму

розгалужену транспортну мережу, але в області відзначається ряд проблем, які гальмують розвиток такого прибуткового сектору економіки. При вирішенні цих проблем Полтавська область зможе конкурувати не лише з іншими регіонами України, а навіть вийти на міжнародний рівень.

Література:

1. Маховка В. М. Обґрунтування необхідності державного регулювання сфери туризму на регіональному рівні / В. М. Маховка. – Полтава : ФОП Пусан А.Ф., 2016. – С. 164 – 166.
2. Крачило Н. П. Краєзнавство і туризм : навч. посіб. / Н. П. Крачило. – К. : Вища школа, 1994. – 191 с.
3. Кифяк В. Ф. Організація туризму: навчальний посібник / В. Ф. Кифяк. – Чернівці : Книги – XXI, 2008. – 344 с.
4. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О. О. Любіцева. – 3-є вид., перероб. та доп. – К. : «Альтерпрес», 2005. – 436 с.
5. Дружиніна В. В. Статистичний аналіз функціонування суб'єктів регіонального ринку туристичних послуг в Україні на основі кластеризації / В. В. Дружиніна // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2017. – № 5 (251) – С. 292–299.
6. Регіональна статистика [Електронний ресурс] / Держкомстат України, 2017. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Туристичні потоки [Електронний ресурс] / Головне управління статистики у Полтавській області, 2017. – Режим доступу: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/>
8. Труніна І. М. Методологічні підходи до механізму оцінки конкурентоспроможності підприємницької діяльності // Вісник Брестського державного технічного університету. – 2013. – № 3. – С. 30–33.
9. Витрати та ресурси домогосподарств [Електронний ресурс] / Головне управління статистики у Полтавській області, 2017. – Режим доступу: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/>
10. Частка витрат населення на відпочинок і культуру / Держкомстат України, 2017. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Частка витрат населення на відпочинок і культуру / Головне управління статистики у Полтавській області, 2017. – Режим доступу: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/>
12. Дружиніна В. В. Оцінка стану туристичної інфраструктури з урахуванням особливостей розвитку регіону / В. В. Дружиніна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. – 2015. – № 10 (2). – С. 37–41.
13. Паньків Н. Географія туристичних потоків Львівської області / Н. Паньків // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Рекреаційна географія і географія туризму. – 2013. – № 16 (265). – С. 186–194.
14. Стешенко О. Д. Економічна стратегія розвитку туристичної галузі в Україні / О. Д. Стешенко, А. Ю. Ільєнко // Туристична бібліотека «Все про туризм». Комунальне господарство міст. – 2010. – № 94. – С. 414–417.
15. Дружиніна В. В. Особливості розвитку сучасного туризму у Полтавській області [Електронний ресурс] / В. В. Дружиніна, Ю. В. Беляєва. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=76020>.

References:

1. Makhovka, V. M. (2016), "Obhruntuvannia neobkhdnosti derzhavnoho rehuliuвання sfery turizmu na rehional'nomu rivni", FOP Pusan A.F., pp. 164–166.
2. Krachylo, N. P. (1994), *Kraieznavstvo i turizm* [Regional studies and tourism], Vyscha shkola, Kyev, Ukraine.
3. Kyfiak, V. F. (2008), *Orhanizatsiia turizmu* [Tourism organization], Knyhy – XXI, Chernivtsi, Ukraine.
4. Liubitseva, O. O. (2005), *Rynok turystychnykh posluh (heoprostorovi aspekty)* [Market of tourist services (geospatial aspects)], 3rd ed, «Al'terpres», Kyev, Ukraine.
5. Druzhynina, V. V. (2017), "Statystychnyj analiz funktsionuvannia sub'iektiv rehional'noho rynku turystychnykh posluh v Ukraini na osnovi klasterizatsii", *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*. Ekonomichni nauky, vol. 5, no. 251, pp. 292–299.

6. Derzhkomstat Ukrainy (2017), Rehional'na statystyka [Online], available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 25 June 2018).
 7. Holovne upravlinnia statystyky u Poltav'kij oblasti (2017), *Turystychni potoky*, available at: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 25 June 2018).
 8. Trunina, I. M. (2013), "Metodolohichni pidkhody do mekhanizmu otsinky konkurentospromozhnosti pidpriemnyts'koi diial'nosti", *Visnyk Brest's'koho derzhavnogo tekhnichnoho universytetu*, vol. 3, pp. 30-33.
 9. Holovne upravlinnia statystyky u Poltav'kij oblasti (2017), *Vytraty ta resursy domohospodarstv*, available at: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 25 June 2018).
 10. Derzhkomstat Ukrainy (2017), *Chastka vytrat naseleння na vidpochynok i kul'turu*, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 25 June 2018).
 11. Holovne upravlinnia statystyky u Poltav'kij oblasti (2017), *Chastka vytrat naseleння na vidpochynok i kul'turu*, available at: <http://www.pl.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 25 June 2018).
 12. Druzhynina, V. V. (2015), "Ocinka stanu turystychnoi' infrastruktury z urahuvannjam osoblyvostej rozvytku region", *Naukovyj visnyk Hersons'koho derzhavnogo universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 10, no. 2, pp. 37–41.
 13. Pan'kiv, N. (2013), "Geografija turystychnyh potokiv L'vivs'koi' oblasti", *Naukovyj visnyk Shidnojevropejs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Lesi Ukrai'ny. Rekreacijna geografija i geografija turyzmu*, vol. 16, no. 265, pp. 186–194.
 14. Steshenko, O. D. and Il'jenko A. Ju. (2010) "Ekonomichna strategija rozvytku turystychnoi' galuzi v Ukrai'ni", *Turystychna biblioteka «Vse pro turyzm». Komunal'ne gospodarstvo mist*, vol. 94, pp. 414–417.
 15. Druzhynina, V. V. and Bjeljajeva Ju. V. Osoblyvosti rozvytku suchasnogo turyzmu u Poltav's'kij oblasti, available at: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=76020> (Accessed 25 June 2018).
-

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License